Паэзія Купалы — гэта квітнеючы і чароўны сад, дзе сабраны водар беларускай зямлі. Я. Колас

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 54 (1691) | Пятніца, 6 ліпеня 1962 года | Цана 4 кап.

У ВЯНОК ПЕСНЯРУ

НА РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Урна з прахам Янкі Купалы перавезена з Масквы ў Мінск і пахавана тут.

Ад родных ніў, ад роднай хаты,
Ад беларускае зямлі,
Сябры, народа дэлегаты,
К Купале у Маскву прыйшлі.
Масква была яму як маці,
Як і для ўсіх другіх сыноў,
Хто ў горкі час радзіму страціў,
Узятую ў палон вайной.
Ды сніў ён аб старонцы роднай,
Дзе слова любае гучыць,
Дзе Свіслач свеціцца лагодна,
Дзе Нарач між лясоў ільсніць,
Дзе Мінск прыгожы, аднаўлёны
Красуе ў летняй сіняве,
Дзе ў песнях радасных, натхнёных
Душа паэтава жыве.
Зноў будуць родныя таполі
Над ім схіляцца і шумець,
К яму дзяўчаты прыйдуць з поля
І песняй будзе даль звінець.
Прыйдуць дарослыя і дзеці,
Вянкі к магіле пакладуць...
І так праз годы і сталецці
Не зарасце к Купале пуць!

Канстанцыя БУЙЛА

Песня Купалы

У глуш давераснёўскага сяла
Яна прыйшла,
Як вецер свежы ў поле.
На спеўцы нашы вусны апякла
Гарачай прагай
Лепшай долі.

Яе спявалі ў хатах чаўнакі,
Ткучы харыстам паясы, кашулі.
І з ёю ўпершыню мае бацькі
Людзьмі сябе адчулі.

Спявалі, помню,
Пілы ёй у тон
І бухалі сякеры, нібы ў бубны,—
Адгрукалі «Нардом», як звон —
Неўтаймаваны,
Гнеўны,
Бурны.

Яе пад арышт бралі —
І дарма.
Агнём гразілі —
Ды не ёй пужацца:
Яна была маланкаю сама
І спапяляла панскія палацы.

Я бачыў сон,
Той сон — струхлелы свет.
А песня ўсё такая ж маладая.
Яна — купальскай папараці цвет,
Які на яве ў сэрцах расцвітае.

Мікола АРОЧКА

Я ВЕЧАР ПОМНЮ...

Я вечар помню: ў светлай зале
На сцэне — слаўны наш паэт.
Яго гарачым выступленнем,
Здавалася, быў дом сагрэт.

Глыбока мне ў душу запалі
Жывыя творы песняра.
Яны жыццё мне асвятлялі,
Як пуцяводная зара.

Ён славіў партыю, Кастрычнік,
Граміў падпальшчыкаў вайны.
І з песняй той перамагалі
Радзімы верныя сыны.

Пісьменнік-волат, сын Айчыны,
Ён усёй душой любіў народ.
Ён — гонар нашае Радзімы
І палымяны патрыёт...

Я вечар помню: ў светлай зале
На сцэне — слаўны наш паэт.
Яго гарачым выступленнем,
Здавалася, быў дом сагрэт.

Янка ЖУРБА

РАЗВІТАННЕ

Пакідаючы апошнія кіламетры беларускай зямлі, Янка Купала адышоў на грудок каля дарогі, павярнуўся на захад і доўга глядзеў на палаючую ў агні радзіму. Вусны паэта шапталі словы, поўныя любві да свайго народа і нянавісці да ворага.

(З біяграфіі паэта).

У воддалі кіпеў смяротны бой,
Палалі гарады і тлелі сёлы.
Грымелі паязды. З узнятай
булавой
Плыў семафор ля рэек невясёлы.

І на асфальце чорнае шашы
Разбіты грузавік раскідаў косці,
А ў кожным сэрцы, кожнае душы
Праз край было і горычы, і
злосці.

Мігалі пацямнелыя бінты
У вокнах перапоўненых вагонаў,
І на слупах парваныя драты
Лавілі цень паветраных
драконаў.

Дзе скрыжаванне выбітых дарог
Людскі паток паволі прапускала,
Знямогу, боль і роспач перамог
І выйшаў на грудок Купала.

На захад глянуў і падняў руку,—
Там сонца дыск схіляўся
расстраляны,—
Сляза гарачая упала на шчаку,
І з сэрца рваўся заклік палымяны.

І павярнуўся, і пайшоў на ўсход,
Панёс з сабою смутак і надзею.
Ён верыў: скрышыць кайданы
народ,
Панішчыць вылюдкаў і ліхадзеяў.

Зямля пачула слова песняра,
Яно вяло, на подзвігі ўзнімала.
З сядзібы кожнай, з кожнага
двара
Ішлі на фронт, — і з імі быў
Купала.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

НАША СЛАВА

Пятро ГЛЕБКА

ЗАЎТРА спаўняецца 80 год з дня нараджэння вялікага народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. Працоўныя рэспублікі адзначаюць гэтую дату як сапраўднае свята беларускай літаратуры, у гісторыі якой творчасць Янкі Купалы ўяўляе адну з самых бліскучых старонак і складае цэлую эпоху ў развіцці мастацкай культуры нашага народа. Да паяўлення Янкі Купалы беларуская літаратура не ведала такога яркага і магутнага таленту. Янка Купала з'явіўся першым вялікім паэтам нашай зямлі, які дастойна апеў барацьбу свайго народа і яго ўдзел у будаўніцтве сацыялізма.

Творчасць Янкі Купалы была ўзнята да жыцця на бурных хвалях першай рускай рэвалюцыі. З'яўляючыся глыбокім адлюстраваннем тагачаснага жыцця, той праўды, якую шукаў і за якую змагаўся народ на барыкадах, вершы Янкі Купалы мелі вялізарнае грамадскае гучанне. Праз радкі, у якіх апісвалася галеча і няволя беларускага селяніна, рваўся магутны і грозны крык — «чалавек я, хоць мужык».

Янка Купала стаў змагаром за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне народа. Асноўнай тэмай яго творчасці ў дарэвалюцыйныя гады было жыццё сялянства, яго праца, быт і барацьба. Але ў сваіх творах паэт выступіў не як бестаронні бытапісьменнік, а як гнеўны выкрывальнік сацыяльнага зла. Раскрыццё класавых супярэчнасцей паміж беднасцю і багаццем складае аснову купалаўскай паэзіі дасавецкага перыяду.

У многіх сваіх творах, як, напрыклад, у вершы «А хто там ідзе?», пра які М. Горкі гаварыў, што ён мог бы стаць на пэўны час гімнам беларускага народа, паэт намаляваў магутны вобраз прыгнечанага беларускага народа, які нясе на худых плячах сваю крыўду і патрабуе «людзьмі звацца».

У вобразах купалаўскіх герояў знайшлі сваё праўдзівае адлюстраванне лепшыя рысы нацыянальнага характару працоўнага беларуса. Калі папярэднікі Янкі Купалы паказвалі беларускі народ пераважна як пакутніка, дык Янка Купала паказаў яго ў першую чаргу як змагара. Паэт усёй душой верыў у сілы свайго народа, і гэтая вера акрыляла яго слова, надавала яму мужнасць і сілу.

Творы Янкі Купалы сагрэты шчырым пачуццём любасці і самаахвярнай адданасці сваёй прыгнечанай радзіме. Але патрыятызм Янкі Купалы сацыяльна асэнсаваны. Нацыянальнае вызваленне беларускага народа арганічна звязана ў творчасці паэта з барацьбой за сацыяльнае вызваленне працоўных. У яго паэтычных марах Беларусь паўставала свабоднай, багатай, шчаслівай краінай. І калі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя здзейсніла мары паэта, калі, дзякуючы ленінскай нацыянальнай палітыцы, Беларусь атрымала сваю дзяржаўнасць і роўная паміж роўных уступіла ў сям'ю савецкіх сацыялістычных рэспублік, паэт стаў палымяным песняром новай сацыялістычнай бацькаўшчыны.

Ужо ў першыя гады пасля вызвалення Беларусі ад белапольскай акупацыі ў вершы «На смерць Сцяпана Булата» паэт пісаў:

Забуяе ў славе буйнай,
Зазвініць залатаструнна
Родны край адной камунай!

Для ажыццяўлення гэтай вялікай мэты паэт аддаў усе свае сілы і здольнасці, усю сваю гарачую любоў да радзімы. Ён выступіў з палымяным заклікам да савецкай моладзі паважаць здабытую свабоду і ў грозную хвіліну стаць на яе абарону. З гордасцю за свой народ, за сваю свабодную Савецкую краіну Купала ў тыя ж гады пісаў:

Беларусь на куце
Ў сваёй хаце села.
Чарка мёду ў руцэ,
Пазірае смела.

Зборнік «Безназоўнае», у якім быў змешчаны гэты верш, паводле трапнага азначэння Я. Коласа, «трэба разглядаць як мост, па якім Купала пераходзіць ад старой эпохі да новай».

Гады сацыялістычнай рэканструкцыі з'явіліся гадамі росквіту лірыкі Янкі Купалы. Паэт, бачачы поспехі працоўных, якія пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі самааддана будавалі сацыялізм, глыбока зразумеў гістарычную ролю савецкага народа. У вершы, названым «Дыктатура працы», паэт гаворыць аб магутнай, жыццесцвярджальнай сіле гэтай дыктатуры, якая зруйнуе «культуру хамства і далара» і пабудуе «для ўсіх вякоў і пакаленняў» новае, светлае жыццё.

Да вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Янка Купала быў пераважна паэтам сялянскай тэмы. У савецкія гады паэт усё часцей і часцей звяртаецца і да рабочай тэматыкі. Сацыялістычнай працы рабочых прысвечана паэма «Барысаў». Глыбока раскрывае паэт унутраны свет будаўнікоў сацыялізма ў вершы «Песня будаўніцтву». Паказваючы людзей, для якіх праца стала справай гонару, Я. Купала гаворыць іх вуснамі аб сусветна-гістарычным значэнні сацыялістычнага будаўніцтва.

Янка Купала адгукаўся сваімі песнямі на кожную вялікую падзею ў жыцці Беларусі. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі, якая карэнным чынам мяняла воблік беларускага сяла, знайшла адлюстраванне ў такіх высокамастацкіх вершах Я. Купалы, як «Сыходзіш, вёска, з яснай явы», «Лён» і інш. У гэтых адносінах асабліва паказальна паэма «Над ракой Арэсай». Яна з'яўляецца адным з лепшых твораў беларускай літаратуры, прысвечаных сацыялістычнай рэканструкцыі вёскі.

Праслаўляючы росквіт роднай Беларусі, Янка Купала быў натхнёным песняром дружбы народаў. У яго вершах нямала цудоўных, глыбока прачулых радкоў, прысвечаных сталіцы нашай Радзімы Маскве, вялікаму рускаму і другім брацкім народам Савецкай краіны.

З'яўляючыся палымяным песняром Савецкай Радзімы, паэт штодзённа жыў клопатамі і інтарэсамі народа. Ён выступаў нястомным барацьбітом супраць фашызму і вайны, за мір і супрацоўніцтва народаў. Паэт з вялікай радасцю сустрэў у 1939 годзе вестку аб вызваленні Заходняй Беларусі і ўз'яднанні яе ў адзінай Беларускай Савецкай дзяржаве, прысвяціўшы гэтай незабыўнай падзеі нізку вершаў «На заходнебеларускія матывы».

Шчыра і сардэчна апеты ў паэзіі Янкі Купалы гераічныя паходы Савецкай Арміі, яе слаўная вызваленчая місія. Нямала цёплых слоў прысвяціў паэт мудрай Камуністычнай партыі, якая прывяла народы нашай краіны да светлага жыцця. З імем партыі ў сэрцы Янка Купала пісаў свае апошнія творы, калі наша Радзіма вяла гераічнае змаганне супраць нямецка-фашысцкіх полчышчаў.

Янка Купала пакінуў нам невялікі зборнік вершаў, напісаных ў час Вялікай Айчыннай вайны. Кожны з іх — гэта агонь вялікага і гнеўнага сэрца, якое так моцна любіла свой народ і так моцна ненавідзела ворага. Паэт заклікаў народ да зброі, да бязлітаснай барацьбы з гітлераўскімі захопнікамі. Палымяныя радкі паэта, прысвечаныя беларускім мсціўцам, абышлі ўсе партызанскія атрады Беларусі, натхняючы народ у яго свяшчэнным змаганні за сваю Радзіму.

Янка Купала не дажыў да перамогі савецкага народа над фашысцкімі варварамі. Але ён прадбачыў гэтую перамогу і клікаў да яе. Вось чаму, з'яўляючыся песняром барацьбы супраць царызму, песняром сацыялістычнага будаўніцтва, Я. Купала з'яўляецца і песняром нашай перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Творчасць Янкі Купалы — гэта творчасць шырокіх грамадскіх матываў і перажыванняў. У цэнтры яе заўсёды стаіць чалавек працы. Лірычны герой паэта заўсёды нясе ў сабе пачуццё высокай чалавечай годнасці, ён высакародны і працавіты, ён прасякнуты любоўю да свабоды і радзімы і ў імя іх гатоў на любыя подзвігі. У гэтым і заключаецца неўміручасць і вечная свежасць паэзіі Я. Купалы. Яна мнагагранная, як рэчаіснасць, і глыбокая, як мудрасць народа. Будучы праўдзівым і яркім адбіткам свайго часу, яна пераклікаецца і з нашай сучаснасцю і з нашай будучыняй. І таму так актуальна, прыносячы нам вялікую радасць, гучаць і сёння, у перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма, купалаўскія радкі:

З Масквы, з Крамля хадою ўдумнай,
Усенароднай, чалавечай,
Праз поле, поплавы, буруны,
Ідзе, таварышы, камуна
На свеце шчасце ўвекавечыць!

Усімі сваімі карэннямі творчасць Янкі Купалы ўваходзіць у жывыя пласты народнага жыцця, у чыстыя крыніцы народнага слова. Яна з'яўляецца яркім выражэннем душы і нацыянальнага вобліку нашага народа. І поруч з гэтым, будучы сапраўды нацыянальнай, творчасць Янкі Купалы даўно перарасла ўжо нацыянальныя рамкі. Дасягнуўшы ў савецкія гады свайго найвышэйшага росквіту, яна заняла пачэснае месца ў скарбніцы паэтычнай культуры народаў СССР і стала агульначалавечай з'явай.

ХРОНІКА КУПАЛАЎСКІХ ДЗЁН

4 ліпеня адбылася навуковая сесія Акадэміі навук Беларускай ССР, прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння народнага паэта БССР Янкі Купалы.

Сесію кароткім уступным словам адкрыў акадэмік АН БССР народны пісьменнік Беларусі М. Ц. Лынькоў.

Удзельнікі сесіі заслухалі даклады старшых навуковых супрацоўнікаў Інстытута літаратуры АН БССР В. Ул. Івашына «Янка Купала—народны паэт Беларусі» і М. Г. Яроша «Янка Купала—пясняр сацыялізма», старшага навуковага супрацоўніка Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР С. К. Майхровіча «Творчасць Янкі Купалы і беларускі фальклор».

На сесіі АН БССР выступілі ўкраінскі пісьменнік С. А. Крыжаноўскі і ленінградскі пісьменнік П. С. Кабзарэўскі.

У рабоце сесіі АН БССР прынялі ўдзел сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ М. Ф. Капіч, М. М. Мяшкоў.

△

Учора ў памяшканні Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння народнага паэта БССР Янкі Купалы.

Вечар адкрыў уступным словам Кандрат Крапіва.

З дакладам аб жыцці і творчасці Янкі Купалы выступіў Пятро Глебка.

З вялікай увагай выслухалі ўдзельнікі вечара выступленні пісьменнікаў братніх савецкіх рэспублік і зарубежных гасцей, якія прыбылі ў беларускую сталіцу на святкаванне 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы.

У заключэнне вечара артысты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы паказалі спектакль «Паўлінка».

△

Выканком Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных перайменаваў парк імя 30-годдзя БССР у парк імя Янкі Купалы.

РУСКАЯ, УКРАІНСКАЯ, ГРУЗІНСКАЯ, БАЛГАРСКАЯ, ПОЛЬСКАЯ, ЧЭШСКАЯ, КІТАЙСКАЯ, НЯМЕЦКАЯ, АНГЛІЙСКАЯ... — НА ГЭТЫХ І НА МНОГІХ ІНШЫХ МОВАХ НАРОДАЎ СВЕТУ ГУЧЫЦЬ СЁННЯ СЛОВА ЯНКІ КУПАЛЫ.

З цэлым народам

Кандрат КРАПІВА

КВЕТКА ШЧАСЦЯ

80 год таму назад у хаце беззямельнага беларускага селяніна нарадзіўся чалавек, якому суджана было стаць гордасцю беларускай літаратуры, выказнікам дум і пачуццяў свайго народа.

З думкай аб шчасці паэт выбраў сабе літаратурнае імя. На Купалле, паводле народнага павер'я, расцвітае чароўная кветка, якая робіць шчаслівым таго, хто яе знойдзе. Толькі не аб сваім асабістым шчасці марыў паэт. Сваё шчасце ён бачыў у шчасці народа. Аб гэтым ён марыў, дзеля гэтага жыў, за гэта змагаўся сваім натхнёным паэтычным словам.

Шчасце так рэдка над светам ўсходзе;
Усё ж досыць бывае мець хоць мала, —
Долю каб бачыў у родным народзе,
А быў бы шчаслівы Янка Купала.

Перад тым, як выйсці ў паэтычны паход за лепшую народную долю, будучы паэт пазнаў яе, горкую, на сваім жыццёвым вопыце. Дзесяць разоў перавазіў бацька паэта з аднаго месца на другое, шукаючы прытулку і працы на памешчыцкай зямлі. І разам з ім, часта босым ідучы за павозкай, вандраваў будучы паэт. Яго душа чула адгукалася на людскія жальбы і скаргі, поўнілася народным гневам супраць прыгнятальнікаў, прагна ўбірала харастсво народных песень і казак, у якіх адлюстроўваліся гістарычны лёс народа і яго спрадвечныя мары аб лепшай долі. І калі паэту прыйшла пара сказаць сваё слова ад імя народа, а пара гэта супала з магутнай рэвалюцыйнай хваляй, слова гэта было важкім, гарачым, поўным высокага грамадзянскага пафасу і сацыяльнага зместу.

Гэты пачынаючы паэт быў мудрым сталым чалавекам, які ведаў, куды яму ісці і за што змагацца. У першым жа сваім вершы «Мужык» Янка Купала заявіў, што ён ганарыцца сваім працоўным паходжаннем, што ён век застанецца мужыком, гэта значыць, верным працоўнаму народу, абаронцам яго інтарэсаў. І гэта сваё ўрачыстае абяцанне стрымаў вялікі паэт.

У многіх сваіх творах Янка Купала малюе яркі вобраз гэтага мужыка — чалавека з мазольнымі рукамі і высакароднымі пачуццямі, пастаўленага ў нечалавечыя ўмовы. Гэты мужык усіх корміць і адзявае, будуе касцёлы і палацы, а сам гібее ў нястачы, ходзіць у падранай сярмязе і жыве ў курнай халупе.

Такога здзеку больш нельга цярпець, — рабіў вывад працоўны чалавек, убачыўшы сябе ў чыстым і праўдзівым люстры купалаўскай паэзіі.

У выдатным вершы «А хто там ідзе?» паэт з вялікай мастацкай сілай выказаў, чаго хоча яго калектыўны герой — беларускі народ, як усвядоміў ён сваё бяспраўнае становішча. Ён хоча «людзьмі звацца» і гатоў на барацьбу за сваё чалавечае права.

Складаючы свае цудоўныя песні-думы, свае выдатныя паэмы, такія, як «Курган» і «Бандароўна», у якіх гучыць усё той жа пратэст супраць сацыяльнай несправядлівасці, Янка Купала адрасаваў іх не кожнаму аматару паэзіі. Ён накіроўваў свае творы толькі ў пэўны адрас, знаходзячы верны шлях да сэрца працоўнага чалавека.

Я не для вас, паны, о не!
А я для бедных і загнаных,
Я з імі мучуся ўраўне,
У адных закут з імі кайданах....
Я не для вас, паны, о не!

Дарэвалюцыйная паэзія Янкі Купалы — гэта згустак болю і крыўды за працоўны народ, гарачы заклік на барацьбу за волю і долю.

Зусім на іншы лад настроіў паэт сваю ліру, калі ўбачыў свой народ вольным ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, бачачы сваім сэрцам роўных у брацкай сям'і савецкіх народаў.

Тэма шчасця па-ранейшаму займае асноўнае месца ў яго творчасці, толькі шчасце, якое было марай, стала рэальнасцю. Замест песень жальбы і пакуты загучалі песні шчасця для працоўных, гімны стваральнай працы. Паэт услаўляе веліч спраў, якія здзяйсняе савецкі народ, мудрасць нашай Камуністычнай партыі.

Сягоння з народам шчаслівым
Я свята святкую ўрачыста, —

гаворыць паэт у адным з сваіх вершаў.

У савецкі перыяд паэзія Янкі Купалы сягнула далёка за межы Беларусі. Сам паэт адчуваў сябе сынам і гарачым патрыётам не толькі беларускага народа, але ўсяе Савецкай краіны. Усё больш месца ў яго творчасці займае дружба народаў. Ён жыва цікавіцца гаспадарчымі і культурнымі здабыткамі брацкіх рэспублік. Глыбока прачулыя творы прысвячае ён вялікім сынам брацкіх народаў — Шота Руставелі, Тарасу Шаўчэнку, Максіму Горкаму, Джамбулу, Сулейману Стальскаму.

Магутны талент Купалы развіваўся і мужнеў пад дабратворным уплывам вялікай рускай літаратуры, пад уплывам слаўнага песняра украінскага народа Тараса Шаўчэнкі. Асаблівае значэнне для маладога Янкі Купалы мела маральная падтрымка, цёплы водзыў аб яго паэзіі Аляксея Максімавіча Горкага, якому Купала быў удзячны ўсё сваё жыццё.

Цяжка ў поўнай меры ацаніць усё тое, што Янка Купала і яго друг народны паэт Якуб Колас зрабілі для развіцця беларускай літаратуры, беларускай літаратурнай мовы, для абуджэння класавай і нацыянальнай свядомасці працоўных Беларусі.

Разам з мільёнамі чытачоў за межамі нашай рэспублікі, разам з іншымі народамі нашай краіны беларускі народ ушаноўвае памяць свайго вялікага паэта, глыбока ўдзячны яму за ўсё добрае, што ён зрабіў для народа, за яго неўміручыя творы, за вялікі ўклад у развіццё беларускай і ўсяе савецкай літаратуры.

Міхаіл Іванавіч Калінін уручае ордэн Леніна Янку Купалу. (1939 г.).

Пятрусь БРОЎКА

ЁН ПОБАЧ З НАМІ

Калі мне было восем год, я ўпершыню прачытаў вершы Янкі Купалы. З таго часу яны са мною на ўсё жыццё. Вершы Купалы дапамагалі мне пазнаваць навакольны свет, вершы Купалы ўзнялі ў мяне вялікую любоў да роднага народа, да роднага краю, навучылі быць адданым яму ў горы, навучылі ганарыцца ягонымі поспехамі.

Яны ж дапамаглі мне ў маёй паэтычнай дарозе.

Я шчаслівы, што многа год ведаў Янку Купалу. Часта даводзілася сустракацца з ім, гутарыць, выслухоўваць яго сардэчныя парады. Ды хіба я адзін такі? Кожны з нас, каму выпала прыйсці ў літаратуру пры яго жыцці, быў яго шчырым прыхільнікам і вучнем.

У суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны мы развіталіся са сваім любімым настаўнікам, але светлы вобраз яго, яго неўміручыя словы назаўсёды ў нашых сэрцах. Янку Купалу, калі ён адышоў ад нас, прытуліла вялікая, братняя руская зямля. У гэтыя дні ён знайшоў спакой на сваёй роднай зямлі, якой аддаў свае палымяныя думы і словы.

Ён побач з намі і нам ад гэтага яшчэ цяплей на сэрцы. Здаецца, што ён бачыць і чуе, як высока-высока ў арлінным узлёце ўзнімаецца любімы ім родны народ.

ВЕЧНА ЖЫВЫ

Леон КРУЧКОЎСКІ

Ёсць два шляхі да сапраўднай велічы паэта. Адзін—гэта ўзлёт высокіх, смелых і новых думак, якія раскрываюць невядомыя да гэтага тайнікі чалавечай душы, складанасць чалавечага лёсу. Другі—гэта выказванне пачуццяў, спадзяванняў і імкненняў свайго народа, глыбокая душэўная еднасць з масамі, якія патрабуюць свайго голасу.

Шляхі, як бачым, розныя, аднак ў аснове сваёй вядуць да адной і той жа мэты: да творчасці, каштоўнай і патрэбнай мільёнам людзей, да творчасці, якая хвалюе мільёны сэрцаў і розумаў.

Творчы шлях Янкі Купалы, як і большасці выдатных славянскіх паэтаў, быў шляхам той велічы, якой дасягае паэт-грамадзянін, палымяны выразнік найглыбейшых пачуццяў і думак свайго народа, жывой праўды яго долі, яго лёсу, яго імкненняў да светлага і шчаслівага жыцця.

Доля беларускага народа на працягу многіх пакаленняў была найпакутнейшай у нашай частцы Еўропы, а яго песні — надзвычай шчырымі і мілагучнымі. Абедзве гэтыя крыніцы і нарадзілі паэзію Янкі Купалы, яе напружаны драматызм і чароўную лірыку, паэзію бунтарства і паэзію найтанчэйшых зрухаў душы простага добрага чалавека.

Стваральніку «Мужыка» выпала галоўная роля ў станаўленні новай беларускай літаратуры, у абуджэнні рэвалюцыйнай свядомасці народа і фармаванні яго духоўнай культуры.

Гады два таму назад я правёў некалькі тыдняў на лоне цудоўнай беларускай прыроды. Меў тады магчымасць сустрэцца з многімі праявамі шчырай павагі, якой акружыў беларускі народ свайго вялікага паэта. З'ява гэтая не мае нічога агульнага з так званай «папулярнасцю», якой суцяшаюцца многія заходнія пісьменнікі, «папулярнасцю», якая здабываецца крыклівай рэкламай ці буржуазным снабізмам і якая канчаецца разам са смерцю пісьменніка, а нярэдка і значна раней.

Падобная небяспека не пагражае такім майстрам, як Янка Купала ў Беларусі, Канапніцкая — у Польшчы, Някрасаў—у Расіі, Шаўчэнка — на Украіне. Іх паэтычная веліч навечна застаецца ў памяці народа. І не толькі застаецца, але і ўзрастае з пакалення ў пакаленне, з пашырэннем удзелу народных мас у стварэнні нацыянальнай культуры.

Ёсць у гісторыі літаратуры класікі двух планаў: класікі фармальнай дасканаласці, майстры прыгожага слова, якіх знаюць па імёнах і мала або зусім не чытаюць, і класікі, якія былі не толькі майстрамі народнай мовы, але, перш за ўсё, духоўнымі выразнікамі народнага лёсу, класікі, якія жывуць вечна і заўсёды прысутнічаюць у жыцці сваіх народаў.

Янка Купала — іменна такі, вечна жывы класік беларускай літаратуры.

СОНЦА ЎЗЯЎШЫ АГНІСТАЕ Ў РУКІ...

Васіль ІВАШЫН

Янка Купала ўваходзіць у нашу свядомасць з самага маленства і становіцца нашым спадарожнікам на ўсё жыццё. Яго творы пакараюць нас сваёй вялікай чалавечай праўдай, вечна жывою красой сваіх вобразаў. Яны кранаюць сэрцы людзей так моцна, як можа краналь толькі сапраўднае, глыбока народнае і глыбока гуманістычнае мастацтва.

Творчасць Янкі Купалы побач з творчасцю Якуба Коласа — самае выдатнае, самае велічнае дасягненне беларускай літаратуры, крыніца яе сілы і славы, наш нацыянальны скарб, наша багацце. Яна захоўвае ў сабе такія вялізарныя мастацкія каштоўнасці, такія эстэтычныя вартасці, якімі можа ганарыцца любы народ, любая культура.

Янка Купала паўстае перад намі як палымяны трыбун, які кліча народ на барацьбу, як паэт глыбокай філасофскай думкі і як самы тонкі, задушэўны лірык. Яго вершы гучаць то як звон набата, то перадаюць шчырае, пяшчотнае пачуццё, раскрываюць прыгажосць чалавечага кахання, харашство беларускай прыроды. Купала — паэт яркага лірычнага таленту, і ён жа аўтар драматычных паэм, сатырычных вершаў, эпіграм, баек, жартоўных твораў, прасякнутых жывым народным гумарам.

Паэзія Купалы — гэта паэзія рамантычна акрыленага рэалізму. Ёй арганічна ўласціва рамантычная форма адлюстравання жыцця. Чытаючы вершы паэта, мы заўсёды адчуваем гэтую рамантычную адухоўленасць купалаўскага слова. Толькі ў сапраўды вялікіх паэтаў, рэалізм якіх, гаворачы словамі А. Блока, складае самое сэрца рамантызму, можна знайсці такія здзіўляюча ёмістыя, крылатыя, сінтэтычныя вобразы, такія рамантычна-ўзнёслыя сродкі мастацкага ўвасаблення, як у Купалы.

Млечны шлях, што нябесны
дзядзінец
Засцілае, я б зняў на зямлю
І масціў бы ім новы гасцінец
Цераз родную ніву сваю.

Сонца ўзяўшы агністае
ў рукі,
Што гарыць над бязмерам
палёў,
Я па млечным тым шляху
без мукі
Чалавека да шчасця бы вёў.
(«Песняй толькі»).

Чытача захапляе ў лірыцы Купалы палёт думкі, яе размах, яе маштабнасць. Паэт звяртаецца да сонца і зораў, моліцца небу, зямлі і прастору, усяму сусвету за шчасце роднай Беларусі. Ён гатоў паклікаць на дапамогу сабе магутныя сілы прыроды, маланку і гром, каб разбудзіць народ.

Але не думайце, што Купала — паэт абстрактных рамантычных мар і парыванняў. Ён увесь зямны. Яго мастацкія абагульненні вырастаюць з рэальнай рэчаіснасці. Купала адкрывае паэзію ў самым жыцці. Ён уладае здзіўляючай здольнасцю пасцігаць «непасціглую быту красу». Рамантычная маштабнасць паэтычнага мыслення ў Купалы заўсёды жыве побач з рэалістычнай канкрэтнасцю адлюстравання. І самае галоўнае — голас паэта ва ўсіх творах зліваецца з голасам народнага сэрца.

Купала — пясняр народны ў самым лепшым, у самым высокім значэнні гэтага слова. Як дрэва ўбірае ў сябе сокі зямлі, так і паэзія яго ўвабрала ў сябе глыбокі лірызм, шчырасць, меладычнасць народнай песні, багацце яе рытму і інтанацый, эстэтычныя народныя ўяўленні. Парадніўшыся з духоўнай культурай народа, яна арганічна ўспрыняла сам паэтычны лад народнага мыслення, яго вобразнасць, народнае разуменне мастацтва, красы, прыгожага. З чым толькі ні параўноўвалі паэты песню, але ні ў кога вы не знойдзеце такога параўнання, як у Купалы:

Плыве гэта песня ка мне
і заве,
І ў сэрцы звініць, як каса
у траве.

Вось гэта цэласнасць і непасрэднасць народнага светаўспрыняцця і светаразумення, бадай, самая каштоўная, самая выдатная якасць Купалы як мастака. Нямнога знойдзецца пісьменнікаў, якія б з такім пранікнёным рэалізмам, як ён, змаглі выказаць непасрэднае пачуццё народнай масы, яе імкненні, жаданні, мары аб свабодзе, аб шчасці, аб лепшым будучым. Не выпадкова М. Горкі назваў славуты верш Купалы «А хто там ідзе?» народным гімнам беларусаў. Ён бачыў у купалаўскім закліку «людзьмі звацца» сімвал часу, выяўленне гуманістычных ідэалаў абуджанага рэвалюцыяй народа.

Купала бліскуча валодаў мастацтвам — «рабіць паэтычнымі самыя празаічныя прадметы». Не толькі прырода, каханне, нястрымныя рамантычныя парывы да свабоды, героіка змагання, але і праца, і штодзённы побыт народа ўзняты ў яго творах на ўзровень самай высокай паэзіі. Купала адкрыў паэзію душы простага чалавека, сцвердзіў яго права быць гаспадаром жыцця. Больш таго, ён разам з Коласам «адкрыў» для ўсяго свету беларускі народ, яго нацыянальны характар, яго літаратуру.

Дакастрычніцкая паэзія Янкі Купалы — гэта надзвычай яркі, праўдзівы летапіс эпохі, мастацкае люстра народнага жыцця, у якім адбіліся і пакуты народа, яго горкая доля, і выбухі народнага гневу, абуджэнне народных сіл, іх воля да барацьбы. Пратэст шырокіх народных мас супраць заняволення чалавека, супраць эксплуатацыі, сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту — вось што жывіла купалаўскі рэалізм, напаўняла яго магутным рэвалюцыйным пафасам.

Савецкая эпоха ўзбагаціла творчасць Купалы, дала ёй новы змест і напрамак. Паэт, які ў змрочныя часы царызму шукаў шлях да яснай долі і волі народа, да светазарнай праўды, цяпер знайшоў яго. Ён зразумеў, што праўда народа і яго праўда — гэта ленінская праўда.

«... Хлебам-соллю сустракаў народ ленінскую праўду. І я гэтай праўдзе нізка, шчыра пакланіўся і — кепска ці добра— праспяваў ёй свае родныя песні. Спяваў я аб родным народзе, аб яснай, сонечнай краіне, аб шчасці. Калі палавіну жыцця прыходзілася спяваць аб горы, то няма нічога болей раднаснага для паэта, як права на шчаслівую песню».

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя натхніла Янку Купалу сваімі сусветна-гістарычнымі ідэаламі, здзейсніла яго светлыя мары аб народным шчасці, і ў новую эпоху радасны голас паэта зліўся з голасам вольнага беларускага народа, з шматлікім хорам стваральнікаў маладой беларускай савецкай літаратуры. Рэвалюцыйная рамантыка нашага жыцця амаладзіла паэзію Купалы, напоўніла яго песню жыццярадасным пафасам, сілай сцвярджэння савецкай рэчаіснасці. Рэалізм Янкі Купалы цяпер увабраў у сябе аптымізм і веру ў светлае будучае адроджанага рэвалюцыяй беларускага народа. Ён стаў сацыялістычным рэалізмам.

Янка Купала — нацыянальная школа нашай паэзіі. Усе сучасныя беларускія паэты і пісьменнікі, якія сёння плённа ўзбагачаюць нашу літаратуру, прайшлі праз гэтую школу. Усе яны адчулі на сабе дабратворнае ўздзеянне магутнага купалаўскага таленту. Уплыў традыцый Купалы, яго мастацкага вопыту на развіццё сучаснай беларускай літаратуры, на выпрацоўку эстэтычных прынцыпаў і нацыянальнай формы нашага рэалізму надзвычай глыбокі і шматгранны.

Творчасць Купалы — выдатны прыклад непарыўнай сувязі мастацтва з жыццём народа, яго грамадскай актыўнасці і дзейснасці. Жыць тым, чым жыве народ, адлюстроўваць самыя глыбінныя працэсы народнага жыцця, быць заўсёды на ўзроўні задач сучаснасці, служыць праўдзе — вось чаму вучыць багацейшы мастацкі вопыт Купалы.

Сапраўды вялікае ў мастацтве выходзіць за межы сваёй эпохі і ніколі не памірае. Багацейшая творчая спадчына Купалы ўваходзіць у скарбніцу нашай сацыялістычнай культуры. Яна жыве сваім паўнакроўным жыццём і сёння, захоўваючы сваю эстэтычную каштоўнасць, удзельнічаючы ў ідэалагічных баях нашага часу.

Бацькам новай беларускай літаратуры, якога беларусы не дарэмна параўноўваюць з Шаўчэнкам і па сутнасці яго паэзіі і па той ролі, якую ён адыгрывае ў іх роднай літаратуры, з'яўляецца, безумоўна, Янка Купала.

А. В. Луначарскі.

Дубы ў наваколлі Вязынкі, дзе нарадзіўся і правёў дзіцячыя гады народны паэт. Фота А. ДЗІТЛАВА.

РОДНЫ І БЛІЗКІ

Мы, балгарскія пісьменнікі, выказваем свае пачуцці любві і павагі да вялікага паэта беларускага народа — Янкі Купалы. 80-годдзе з дня яго нараджэння шырока адзначаецца і ў нас, у Народнай Рэспубліцы Балгарыі. Не раз нашы паэты перакладалі яго вершы, якія так горача заклікалі наш народ на барацьбу супраць рабства і прыгнёту ў мінулым.

Яшчэ яго «Гусляр» пранікае ў 1910 годзе ў Балгарыю ў асяроддзе дэмакратычна настроенай інтэлігенцыі. У гады пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі Янка Купала піша і працуе як савецкі пісьменнік. Наша радзіма Балгарыя яшчэ доўга пасля гэтага, да 1944 года, была ў ланцугах фашысцкага рабства. Але наперакор усім цяжкасцям, савецкая літаратура шырока распаўсюджвалася і чыталася ў нас як у арыгінале, так і ў перакладзе. Я памятаю, як у 1939 годзе ў Сафіі на літаратурным вечары адна студэнтка з энтузіязмам чытала на беларускай мове верш Янкі Купалы «Дзень добры, Масква, як вясна, маладая!».

Нашы мовы блізкія, блізкія і нашы сэрцы, а таму ўсе зразумелі гэты верш і бурна яму апладзіравалі.

Сёння ў Народнай Рэспубліцы Балгарыі імя Янкі Купалы ззяе славаю вялікага савецкага паэта. Ён увайшоў як блізкі, як свой у свядомасць балгарскага народа, звязанага братняй дружбай з народам Савецкай Беларусі.

Ангел ТОДАРАЎ,
сакратар Саюза балгарскіх пісьменнікаў, галоўны рэдактар часопіса «Балгара-савецкая дружба».

Сэрца мільёнаў

гутарку вёў ён

У ВЯНОК ПЕСНЯРУ

НЕ ЗГАДАЛА МАТУЛЯ

«Кукавала зязюля
У зялёным лесе,
Не згадала матуля,
Што выйдзе з Алесі».

Я. Купала.

Кукавала шэрая зязюля
У зялёным лесе спазаранку.
Гадавала родная матуля
Дарагога свайго сына Янку.

Гадавала, часта напявала
Пра лугі зялёныя і поле
І пад песню раз у раз гадала:
А якая ж будзе ў сына доля!

Ці прывецяць дзетку-малалетку,
Ці памогуць яму ў горы людзі.
А мо знойдзе папараці кветку
І навекі ён шчаслівым будзе.

Так гадала маці дні і ночы,
А гады ішлі сабе паволі.
Сын да кніжак дужа стаў ахвочы
І да казак аб жыцці і волі.

Ён пазнаў бяду людскую рана,
Бачыў зямлі сумныя палеткі,
Ды не стаў шукаць у ноч на Яна
Той шчаслівай папараці-кветкі.

Як узрос, дык стала цесна ў хаце.
Ён пайшоў у свет парою песняй
І за шчасце,—не згадала маці,—
Стаў змагацца баявою песняй.

Паляцела тая песня птушкай
І дагэтуль кружыць на прасторы.
Быць ёй вечнай для народа
служкай,
Покуль свецяць над зямлёю зоры.

Сяргей БАНДАРЭНКА

Мінск,
Саюз пісьменнікаў

У стэпах Калмыкіі гучаць песні вялікага песняра беларускай зямлі Янкі Купалы. Калмыкі знаюць і любяць Янку Купалу як палымянага змагара за шчасце бедных і гаротных, за перамогу праўды на зямлі. Калмыцкія пісьменнікі ад усяго сэрца віншуюць беларускі народ з 80-годдзем з дня нараджэння яго слаўнага сына, бессмяротнага пісьменніка Беларусі і ўсяго савецкага народа Янкі Купалы.

Па даручэнню пісьменнікаў Калмыкіі КАЛЯЕЎ.

Калмыкія. Эліста.

НАПЕРАД, У СВЕТЛАЕ ЗАЎТРА

Міхась ЛЫНЬКОЎ

Янка Купала...

У адным імені гэтым колькі прамяністай паэзіі, хвалюючай, як жыццё, бязмежнай, як прасторы свету, радаснай і святочнай, як сонечны ранак вясны, вечнай і бессмяротнай, як вечны і бессмяротны народ.

Меў вялікае сэрца паэт. Яно ўмяшчала ўсе колішнія крыўды народа, яго спадзяванні, яго веру ў лепшую будучыню, яго радасці, яго смутак. У гэтым сэрцы, якое заўсёды білася разам з сэрцам народа, нараджалася, выкрышталізоўвалася незабыўнае слова купалаўскай песні, то гнеўнае, бічуючае, поўнае палючай нянавісці да ворагаў чалавечага шчасця, гучнае, як медзь набатнага звону, што кліча на барацьбу, то поўнае ласкі і любасці, мяккае, задушэўнае, услаўляючае жыццё чалавека, яго працу, яго светлы розум, яго змаганне за вольную волю, за лепшую долю.

Як на крылах, узнялося купалаўскае слова, калі спрадвечныя мары народа аб сапраўдным чалавечым шчасці здзейсніліся і ператварыліся ў жывую рэчаіснасць. Купалаўская песня ўслаўляла гераічныя подзвігі народа—і ў мірнай працы і ў барацьбе з лютымі ворагамі-захопнікамі.

Купалаўскае слова памагала народу жыць і тварыць. Яно несла праўду аб нашым народзе, аб яго подзвігах, яго славе за рубяжы нашай Радзімы.

Паэзія Янкі Купалы, не адрываючыся ад зямлі, ад штодзённых падзей і клопатаў, у той жа час была заўсёды накіравана наперад, у светлае заўтра, у блізкую і далёкую будучыню. Хто не памятае яго цудоўных радкоў:

...Для вякоў дыктуйце новых
Нечуваныя ясноты.

Гэта запавет не толькі для маладога пакалення, але і для ўсіх нас, для ўсяго народа. І хіба народ наш, ствараючы новае, нябачанае яшчэ ў гісторыі грамадства, не адкрывае ўсяму свету, усяму чалавецтву гэтыя нечуваныя ясноты, ясноты камунізма?!

Слава паэту!

Слава яго бессмяротнаму слову!

Яго вершы—музыка

Л. АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ,
народная артыстка СССР

Купалу хочацца пець! Так, іменна — пець!

Калі чытаеш яго вершы — яны ўжо гучаць песняй, шчырай, глыбокай, мудрай. І з якой палымянай нецярплівасцю чакаеш пачуць Купалу праз музыку. Кампазітар не можа не натхніцца, не можа не адчуць прыгажосці купалаўскага верша, каб потым, паклаўшы яго на ноты, перадаць спеваку і зрабіць здабыткам народа.

Мне думаецца, што вышэйшая ўзнагарода для песні — гэта калі народ успрыняў яе, як сваю, і часам, забыўшыся нават на аўтарства, сам лічыць яе народнай. Ці не так адбылося са шматлікімі купалаўскімі песнямі!

«Восень»... Якая магутная песня, яскравая па вобразах, глыбокая па зместу! Здаецца, нібы мастак-чарадзей малюе перад вамі карціну з гукаў, дзе бачыш, чуеш і разумееш мінулае, сённяшняе і будучае.

А як свежа, молада, заўзята гучыць «Вечарынка!» Адразу яна пераносіць нас у жыццё калгаснікаў, і нам разам з «брыгадзірамі і даяркамі... Сцёпкамі, Пецькамі, Васямі... Зосямі, Стасямі, Касямі...» пад гармонік, што «грае, грае», хочацца «даць дыхту, жару, «Сербіянку», «Польку» шпарыць»!

Пра што б ні пісаў Янка Купала — усё пяецца, усё гэта— ПЕСНЯ! Песня любві, патрыятызму, працы, Радзімы. А як узбройвала нас у барацьбе з фашыстамі гнеўнае:

Партызаны, партызаны,
Беларускія сыны!
За няволю, за кайданы
Рэжце гітлерцаў паганых,
Каб не ўскрэслі век яны.

Гэтая песня стала сцягам народных мсціўцаў.

Яна натхніла кампазітара Я. Цікоцкага і калектыў Беларускага опернага тэатра на стварэнне «Алесі» («Дзяўчына з Палесся») — першай савецкай оперы пра партызан Вялікай Айчыннай вайны.

Цяжка пералічыць усе песні, якія спяваюцца на словы Янкі Купалы. Гэта і «А хто там ідзе?», і «І вецер, і сокал, і я», і «А зазюлька кукавала», і многа-многа іншых.

Памятаю, была я ў Купалы ў гасцях, і ён папрасіў мяне прачытаць яму яго пераклады на беларускую мову вершаў Тараса Шаўчэнкі. А потым, па яго просьбе, я чытала творы Тараса Шаўчэнкі на ўкраінскай мове. Падпёршы галаву рукой, ён уважліва слухаў, і буйныя слёзы цяклі па яго шчоках...

Як і ўкраінскі Кабзар, Купала усёй сваёй істотай, усёй сваёй творчасцю жыў з народам.

У час тае сустрэчы я зразумела, чаму творчасць Янкі Купалы так пранікае ў душу, так хвалюе. Яна прасягнута сардэчнасцю, шчырасцю, глыбінёй. Вось чаму вершы Купалы — гэта музыка. Вось чаму іх хочацца пець!

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА

Г. ГЛЕБАЎ,
народны артыст СССР

Вельмі многа даў нацыянальнаму тэатру і беларускім акцёрам Янка Купала. Яго п'есы «Паўлінка», «Раскіданае гняздо», «Прымакі», драматычныя паэмы «Магіла льва», «Бандароўна» і іншыя творы памаглі нам глыбей пазнаць жыццё народа, яго слаўную і мужную гісторыю, лепш зразумець яго надзеі і расчараванні, радасці і пакуты, думкі і мары.

Сцэнічнае вырашэнне «Паўлінкі» (рэжысёр Л. Літвінаў), якая амаль дваццаць год жыве паўнакроўным жыццём у нашым тэатры, выклікала розныя думкі, гарачыя спрэчкі ў крытыкаў і тэатразнаўцаў. Савецкі глядач адказаў на гэтую спрэчку вельмі выразна. Горача ўхваляючы выдатную купалаўскую камедыю, ён прыхільна паставіўся і да спектакля. 515 яго паказаў у Мінску і ў Маскве, у Кіеве і Ленінградзе, у Віцебску і Гомелі, у многіх гарадах і калгасах нашай краіны — ці ж гэта не сведчанне мастацкай трываласці твора, яго шырокага прызнання?

Спектакль прыйшоўся да сэрца гледачам, і мы, яго ўдзельнікі, удзячны за пашану да нашай сціплай, шчырай працы над купалаўскімі вобразамі, якія акрылілі акцёраў багаццем унутранага свету, праўдай перажыванняў.

Для нас зусім ясна выключнае грамадскае, сацыяльнае значэнне твора. У ім знайшлі своеасаблівы адбітак рэвалюцыйныя зрухі 1905 года, змаганне беларусаў за права «людзьмі звацца», за сонечнае светлае шчасце.

Глыбокі сацыяльна-палітычны сэнс «Паўлінкі» (п'есы і спектакля), нам здаецца, вельмі трапна падкрэслены ў словах Якіма Сарокі, якія Паўлінка перадае Агаце. «У нас, кажа, усё ідзе не так, як трэба... Сляпыя, кажа, усе сляпыя. Адзін над другім не маюць ніякай літасці, хоць усіх душаць зверху розныя пошасці і злыдні».

Па-рознаму пісалі тэатразнаўцы і пра вобраз Пранцыся Пустарэвіча, у якім я выступаю ў спектаклі каля дваццаці год.

Адны бачаць у ім «фальстафаўскае» жыццялюбства і непасрэднасць «сімпатычнага весялуна», а другія лічаць, нібы ў гэтым сцэнічным вобразе «за п'янай весялосцю... знікае сацыяльная сутнасць Пустарэвіча». Маскоўскі крытык Д. Андрэеў пісаў, што гэта «па майстэрству лепшы вобраз спектакля».

Не мне меркаваць, які лепшы, а які горшы вобраз у спектаклі. Аднак я шукаў у сакавітым купалаўскім характары душэўную драму селяніна, які, засланіўшыся маскай «заўзятага гулякі», горка перажывае свой цяжкі лёс. За камедыйнай вонкавай абалонкай героя хацелася паказаць змучаную душу цёмнага чалавека, які стыхійна імкнецца да лепшай долі. Якім Сарока не варожы Пустарэвічу. Пранцысь проста не разумее прагрэсіўных ідэалаў настаўніка. І разам з тым Пустарэвіч з пагардай ставіцца да Быкоўскага.

Нягледзячы на гратэскавыя элементы, якія ёсць у камедыйным вобразе Пустарэвіча, ён не здаецца мне лёгкадумным веселуном.

Купалаўскі вобраз — не прыватны шчаслівы эпізод у маёй мастацкай біяграфіі, а спадарожнік творчага жыцця. І часта даводзіцца з «акцёрскага запасніка» запазычаць для розных роляў купалаўскі шчыры народны гумар, дасціпную іронію, лагодную мяккую ўсмешку.

Я буду бясконца звяртацца да невычэрпнай крыніцы мастацкага хараства і жыццёвай праўды, якімі з'яўляюцца паэзія і драматургія нашага вялікага пісьменніка.

Вобразы купалаўскай драматургіі. Яны натхнілі многіх выдатных акцёраў беларускага тэатра — Л. Ржэцкую і Р. Кашэльнікаву, Г. Глебава і Б. Платонава, В. Пола і А. Лагоўскую, Л. Мацісаву, Ул. Дзядзюшку і А. Труса... Створаныя імі цудоўныя сцэнічныя партрэты герояў купалаўскіх п'ес увайшлі ў залаты фонд савецкай культуры.

Паэзія Янкі Купалы — гэта не проста добрыя высокамастацкія вершы. Гэта — апрача ўсяго — своеасаблівая гісторыя жыцця беларускага народа з яго норавамі і звычаямі, з яго думамі і спадзяваннямі, з яго барацьбой і перамогай.

Міхаіл Ісакоўскі.

КУДЫ ЖЫЦЦЁ КЛІЧА

Ян СУДРАБКАЛН

На дзіва хораша робіцца на душы, калі разгорнеш томік вершаў Янкі Купалы і чытаеш іх радок за радком. У іх і палынная горыч і мёд, сонца свабоды і палёт смелай думкі, світанне новага жыцця і росквіт творчых сіл народа. І кожны раз, калі чытаеш Купалу, такое пачуццё, быццам размаўляеш з самім беларускім народам.

Больш паўстагоддзя назад Янка Купала ўсклікаў: «Яшчэ прыйдзе вясна!» Мінула не так многа гадоў— і паэт засведчыў, што там, дзе стаяў панскі двор, сейбіт вольны дружыць з ясным сонцам. Моцна гучаў голас паэта ў гады Вялікай Айчыннай вайны, заклікаючы народ да барацьбы, выказваючы яго несакрушальную волю да перамогі.

Янка Купала высока цаніў народную творчасць, яму блізкія былі Някрасаў і Шаўчэнка, ён пасябраваў з нашым Райнісам і разам з імі заклікаў чэрпаць натхненне ў крыніцах паэзіі, музыкі, мастацтва, філасофскай думкі народа, усяляк развіваючы яго традыцыі, ствараючы новую сучасную паэзію. І ўсюды і заўсёды ён пытаў, ці адпавядае новае патрэбам народа, ці прыносіць яму карысць, ці беражэ чысціню яго нораваў і душы, ці заклікае да барацьбы за вялікія ідэі. Народная жывая мова, ясныя думкі, строгая і гнуткая форма, здаровая мараль, высокі гуманізм, праслаўленне народа і мірнай творчасці па-ранейшаму прываблівае ў кнігах Янкі Купалы.

Новы час, складаныя задачы, вялікія мэты патрабуюць новых песень. Як цяпер складаць іх? Той, хто правільна прачытаў Купалу, можа даць адказ: на старой аснове, на новы лад. Заходняя буржуазія пасылае сваіх паэтаў то ў вежы адзіноцтва, то ў нетры містыкі, то ў балота песімізму і вяртэпы чалавеканенавісніцтва. Залатыя ніці народных традыцый у іх парваныя.

І вось калі цяпер, у эпоху касмічных палётаў, абуджэння каляровых рас, станаўлення камунізма, я разгортваю кніжку вершаў Янкі Купалы, — зноў звініць жалейка, простая і меладычная, і ў ёй адчуваецца нерастрачаная чароўнасць і глыбокая мудрасць. Можа быць, больш, чым калі-небудзь, неабходны цяпер моцныя і ясныя нормы этыкі, дабра, справядлівасці, прыгажосці, паэзіі. Патрэбны новыя фарбы, новыя гукі, новыя словы, але вернасць шчасцю народнаму засталася асновай мастацтва.

Доўга будзе жыць Янка Купала. Жалейка яго клікала наперад. І тут нельга не ўспомніць яго верша «Якубу Коласу», складзенага амаль трыццаць гадоў назад:

З думкаю — наперад!
З думкай будаўнічай —
Туды — усё далей,
Куды жыццё кліча.

Я. Купала на параходзе ў час паездкі ў Канеў на магілу Т. Шаўчэнкі (1939 г.).

У НАШЫХ ДУМКАХ І ПАЧУЦЦЯХ

Кожны раз, калі падымаюся я на ганак канторы роднага саўгаса, мой позірк міжволі затрымліваецца на мемарыяльнай дошцы: «Тут у Яхімоўшчыне на бровары ў 1906—1907 гг. працаваў чорнарабочым народны паэт Беларускай ССР Янка Купала». І зноў ажывае ў маёй памяці незабыўнае мінулае.

Калі я пачаў працаваць на бровары ў маёнтку пана Любанскага, то з першых дзён звярнуў увагу на Янку Купалу, ці Янука, як яго называлі ўсе. Ён з павагай адносіўся да рабочых, любіў слухаць іх расказы аб сваім жыцці, сам дзяліўся з намі сваімі думкамі.

Па вечарах, пры святле лучыны Я. Купала чытаў нам свае першыя вершы аб цяжкім жыцці беларуса. За сэрца бралі яны. Ведаў малады паэт нашы думкі і спадзяванні, разумеў, як цяжка жыць працоўнаму люду. Ды і сам Янук, працуючы на бровары, «зазнаў там такога пекла, якога яшчэ дагэтуль не меў».

Разам з намі ён па 14 і больш гадзін гнуў спіну на пана, да дна зведаў цяжкую фізічную працу, штрафы, здзек. І ў паэта нараджаўся гнеўны пратэст супраць драпежнай эксплуатацыі народа.

Мне часта прыходзіцца расказваць школьнікам, моладзі аб незабыўных сустрэчах з родным песняром. І заўсёды я падкрэсліваю, што мары паэта здзейсніліся ў нашай краіне. Жыў бы Янка Купала, прыехаў бы ён да нас і не пазнаў бы Яхімоўшчыны. Колькі новага ўбачыў бы наш зямляк! А больш за ўсё ён парадаваўся б таму, што мы — сапраўдныя гаспадары свайго лёсу, свайго шчасця. Наш саўгас «Яхімоўшчына» — вялікая багатая гаспадарка. Дзеці былых батракоў пана Любанскага навучыліся ўмела весці яе, умела выкарыстоўваць галоўнае сваё багацце — зямлю.

У дастатку, культурна жывуць мае аднавяскоўцы. Многія справілі нядаўна наваселле, у дамах электрычнасць і радыё, добрая мэбля. І яшчэ — кнігі. Амаль у кожным доме кнігі. І сярод іх — томікі Янкі Купалы. Рабочыя саўгаса з вялікай любоўю і пашанай адносяцца да спадчыны свайго песняра.

А. ТЫНКЕВІЧ,
жыхар вёскі Яхімоўшчына
Маладзечанскага раёна.

ЯРКА, ПРАНІКНЁНА

Мне цяжка сказаць, чаму так захапляюць, так запамінаюцца творы Янкі Купалы.

Справа, мусіць, у тым, што Янка Купала не выдумляў свае творы, а гаварыў заўсёды аб тым, што хвалюе народ, працоўнага чалавека, выказваў іх думкі і пачуцці. Чытаеш дарэвалюцыйныя творы паэта і ўяўляеш сабе, як жыў тады чалавек працы, якім горкім быў яго лёс. А як ярка і пранікнёна апявае Янка Купала наша сонечнае жыццё, як натхнёна паказвае ён стваральную працу савецкага чалавека. Адна толькі паэма «Над ракой Арэсай» раскрывае перад намі цэлы свет дружнай калектыўнай працы.

Такія творы паэта, як паэма «Над ракой Арэсай», вершы «Сыны», «Алеся», «Я калгасніца маладая» і інш., сугучныя і сёння нашым сэрцам і натхняюць нас на новыя працоўныя подзвігі.

П. БЯЛЯЎСКІ,
слесар Мінскага завода металічных вырабаў.

КУКАВАЛА ЗЯЗЮЛЯ

Раніцай восьмага мая сорак пятага года пры спробе зайсці ў вёску, што стаяла на шашы Грац — Вена, нашу галаўную роту абстралялі з кулямётаў. Двое разведчыкаў былі паранены. У той жа час «хенкелі» разбамбілі дывізіённы абоз. А ўжо апоўдні вайна скончылася. Мы спусціліся на шашу і без разведкі, дазораў, расцягненай калонай рушылі на Вену. Дзень быў цудоўны, прашумеў цёплым сонечным звонам дождж, прагрымеў дзесьці ў гарах гром, а цяпер свяціла сонца, соладка пахла травой, яблынямі... Нібы ашалелыя спявалі дразды, пераклікаліся зязюлі, звінелі, свісталі, сакаталі яшчэ нейкія невядомыя нам птушкі ў кронах прыдарожных альпійскіх елак. Разам з чалавецтвам спраўляла ўрачыстасць і прырода...

Насустрач нам трапліліся невялічкія групкі салдат-мадзьяр. Без кукард, пятліц, нясмелыя, залішне ветлівыя, яны аддавалі аднолькава старанна чэсць як палкоўнікам, так і салдатам. Ішлі дадому, пакінуўшы войска Салашы яшчэ да заканчэння вайны... Сустракаліся вязні ў паласатых лагерных куртках, хісткія, жоўтыя, як цені. У вёсках, гарадках паабапал дарог стаялі цікаўныя аўстрыйцы, і многія з іх насілі ўжо на грудзях сцяжкі сваёй рэспублікі. Кідаліся на шыю братушкі-балгары, сербы, вяртаючыся з фашысцкага рабства...

— Перамога! — толькі адно гэта слова панавала ў той дзень. Яно было і прывітаннем, і воклічам, і паролем.

Можна б многа расказаць аб гэтым векапомным дні. Але гутарка пойдзе толькі пра адну сустрэчу.

Пад вечар мы прыехалі ў вёску, хаты якой былі бязладна раскінуты па схілах гор. Тут нам было загадана спыніцца на начлег.

На ўскраіне вёскі быў лагер — паўдзесятка баракаў, абнесеных калючым дротам, а за баракамі разяваўся жоўтай ранай глыбокі каменны кар'ер.

Я зазірнуў у адзін, другі, трэці баракі. Яны былі пустыя. На краю ж кар'ера курэлі дымкі цяпельцаў, у кухні не астылі печы — відаць было, што вязні пакінулі лагер некалькі гадзін назад.

Усё ж я сустрэўся з адным вязнем. Вечарам таго дня па нейкай патрэбе я зайшоў у суседні з лагерам домік. Там у пярэднім пакоі на канапе ляжаў худы знямоганы чалавек, а маладая жанчына карміла яго з лыжкі гарачым бульёнам.

— Таварыш, камарад, спасіба, — сказаў той чалавек, убачыўшы мяне, і заплакаў.

Гэта быў француз. Вызвалены з лагера, ён здолеў дайсці толькі да бліжэйшага дома, дзе яго і ратавалі добрыя людзі. Ведаў ён шмат рускіх і беларускіх слоў. Але я не дзівіўся з гэтага, бо многа маіх суайчыннікаў пакутвала ў лагерах смерці, раскіданых па ўсёй Еўропе. Ад іх і вучыліся нашай мове іншыя вязні.

— Дзякуй богу — вікторыя! Смерць фашызму! — падняў ён па-ротфронтаўску кулак.

Жанчына нешта яму сказала, а мне жэстам рукі дала зразумець, што хвораму і гаварыць цяжка. Я развітаўся і ступіў да парога. Француз падняў галаву і зусім нечакана, перакручваючы словы, прадэкламаваў:

Кукавала зязюля
У зялёным лесе,
Гадавала матуля
Дачушку Алесю.

Я спыніўся.

— Адна ваша мадмуазель навучыла, — усміхнуўся француз. — Зірніце. Ён працягнуў руку да стала, дзе ляжала торбачка, і нецярпліва заварушыў пальцамі. Жанчына падала яму тую торбачку, француз пакорпаўся ў ёй і дастаў перавязаны ніткай скрутачак.

— Гэту кніжку падарыла мне мадмуазель Алеся.

Я ўзяў яе, разгарнуў, і прыемна зашчымела ў грудзях. Вершы Купалы! Нашага Купалы! Кніжка пачыналася з дваццатай ці трыццатай старонкі, столькі ж не хапала старонак і да канца — тоненькая, выцертая, з пакамечанымі лісткамі.

Я ад вас далёка,
бацькаўскія гоні,
На чужое неба ўжо
гляджу сягоння.—

прачытаў я ўголас, і словы гэтыя мяне так уразілі, што балюча стала на сэрцы. Іх жа шапталі вусны вязняў, тут, у гэтым пекле, за тысячы вёрст ад бацькаўшчыны.

Французу, мабыць, зрабілася блага, ён заплюшчыў вочы, твар яго страшэнна пабялеў.

Жанчына дакорліва паківала галавой і сказала па-нямецку:

— Прыйдзіце, калі ласка, у другі раз.

Я б і пайшоў, ды не ведаў, што рабіць з кніжкай: пакінуць французу, ці ўзяць з сабой. Мне вельмі хацелася ўзяць яе. Праз некалькі хвілін французу палягчэла, ён прабачальна за сваю слабасць усміхнуўся, сказаў:

— Алеся чытала нам гэтыя вершы. Як гэта? «Я ад вас далёка бацькаўскія гоні». Мяне вучыла чытаць па-вашаму.

— Дзе ж цяпер Алеся?

— Няма. Абвал у кар'еры — і Алеся капут... О, я забыў, Алеся спявала і чытала: «Партызан, партызан». Б'ен. Харашо.

Француз расказаў, якая Алеся была прыгожая, якія ў яе былі сінія вочы, залатыя валасы, і што толькі фашысты, варвары маглі не пашкадаваць такую мадмуазель і загнаць яе ў кар'ер ламаць каменне. Яшчэ француз расказаў, як Алеся са сваімі землякамі спявала «Партызан, партызан». Вось толькі слоў ён не ведае, але калі камарада гэта цікавіць, хай ідзе ў трэці барак лагера. Там пад верхнімі нарамі на сцяне напісаны словы гэтай песні.

Кніжку з купалаўскімі вершамі француз пакінуў сабе. («О, гэта сувенір, памяць Алесі»). Я выйшаў з пакоя і вярнуўся ў лагер. У трэцім бараку пад верхнімі нарамі знайшоў напісаныя некім гнеўныя купалаўскія словы: «Партызаны, партызаны, беларускія сыны...».

Я доўга сядзеў на нарах і думаў аб Алесі. «Са сваімі землякамі спявала «Партызан», б'ен спявала», — гучаў голас француза. Сінявокая, мужная паланянка не скарылася, не схіліла галавы пад гэтым чужым небам, за калючым дротам. І натхняла яе, памагала жыць і змагацца паэзія вялікага Купалы.

Праз пабітыя вокны даносіўся з лесу адзінокі тужлівы крык зязюлі. Птушка некага шукала, клікала. Ёй жа ніхто не падаваў голас, і яе «куку» сціхла толькі тады, калі сцямнела.

Васіль ХОМЧАНКА.

ЯНКА КУПАЛА — ГЭТА ПЕРШАЯ З ВЯРШЫНЬ БЕЛАРУСКАГА ЭЛЬБРУСА ПАЭЗІІ. МАГУТНАЯ ЯНА, І СВЕТЛАЯ, І ВЕЛІЧНАЯ. ВЕЛІЧНАЯ, БО ПА СВАІХ МАТЫВАХ ПРАЎДЗІВАЯ. СВЕТЛАЯ, БО МІЛАГУЧНАЯ І ПРЫГОЖАЯ, А МАГУТНАЯ, БО ЗАЎСЁДЫ ЯНА БЫЛА З НАРОДАМ.

Паўло ТЫЧЫНА.

БЕЛАРУСКІ НАРОД МОЖА ГАНАРЫЦЦА СВАІМ ЯНКАМ КУПАЛАМ ТАКСАМА, ЯК МЫ СВАІМ РАЙНІСАМ. АБОДВА ПАЭТЫ — АМАЛЬ ЗЕМЛЯКІ ПА МЕСЦУ НАРАДЖЭННЯ, РОДНЫЯ БРАТЫ ПА РЭВАЛЮЦЫЙНАМУ ДУХУ СВАЁЙ ПАЭЗІІ І ПА САМААДДАНАЙ БАРАЦЬБЕ ЗА ВЫЗВАЛЕННЕ СВАІХ НАРОДАЎ АД ПРЫГНЁТУ ПАМЕШЧЫКАЎ І ТУПОЙ ЦАРСКАЙ УЛАДЫ.

Андрэй УПІТ.

падслухаў біццё...

Па ўсёй Беларусі коціцца песня народнага паэта, верш яго імчыцца над гарадамі і калгасамі, праходзіць магутныя лясы і гушчары, кранутыя новай культурай, далёка ідзе за межы рэспублікі, і адклікаюцца яму галасы яго сяброў і саратнікаў — паэтаў усіх краёў нашай Радзімы, праслаўляючы неўміручы савецкі народ.

Мікалай Ціханаў.

Янка Купала.

Хто знав його – ніколи не забуде
Очей його людської теплоти;
Він рицар був високої мети,
Він ворог був лукавства і облуди.

Він мови білоруської гранів
Ясний алмаз любовно і дбайливо,
Братам-народам показавши диво
Так, як Шевченко наш колись явив.

Він нас учив найглибше поважати
Святиню роботящої руки —
І увійшов наш Янка у віки
Як образ Білорусії крилатий.

М. Рильський
28/I.47.

СЭРЦА — НАРОДУ

Кожны народ мае таленавітых сыноў, якія становяцца не толькі яго нацыянальнай гордасцю, але і прызнанымі майстрамі сусветнай дэмакратычнай культуры. Такімі былі геніі рускага народа Пушкін і слаўны сын Украіны Шаўчэнка. Такі і наш любімы вялікі паэт Янка Купала.

Янка Купала, стваральнік крыштальнай, крышталёва чыстай, як крынічная вада, паэзіі, быў вялікім мастаком думкі. З багатых скарбніц майстра слова чэрпаюць натхненне многія жывапісцы і скульптары.

Для нас прывабны вобраз Купалы стаў улюбёнай тэмай творчасці. Над увасабленнем яго адметных інтэлектуальна-псіхалагічных рыс мы працуем з вялікаю радасцю і пачуццём глыбокага эстэтычнага задавальнення.

Хвалюючыя тэмы мы знаходзім у вершах і паэмах народнага песняра, у яго публіцыстычнай лірыцы.

Будучы песняром народа, Купала абуджаў яго нацыянальную самасвядомасць і, разам з тым, выхоўваў у ім пачуцці інтэрнацыяналізму, братэрскай еднасці сацыялістычных нацый.

Чым больш паглыбляешся ў палымяныя купалаўскія радкі, тым ярчэй паўстае перад намі высакародны вобраз паэта, гарачае сэрца якога было цалкам аддадзена народу.

Заір АЗГУР,
народны мастак БССР.

НАД ВОЛГАЙ

Услон!

Наўрад ці знойдзецца ў Татарыі чалавек, які не бачыў бы Услонскіх гор, ці не быў бы знаёмы з імі па чутках. Што датычыць нас, казанцаў, дык мы ні можам уявіць свайго горада без іх. Як волат, падпяразаны сярэбраным поясам Волгі, стаіць Услон неўміручым вартавым ля варот Казані. І той, хто хоць раз пабачыўся з ім, не забудзе велічнай і спакойнай прыгажосці яго да канца дзён сваіх.

З вяршыні Услона любуешся лясістымі волжскімі прасторамі, раскінутай перад ім панарамай старажытнага горада з белым мураваным крамлём і стройным слупам вежы Суюмбекі. Аляксандр Мікалаевіч Радзішчаў. Падабалася сваеасаблівая прырода Прыказанля і песняру рэвалюцыйнай Украіны Тарасу Рыгоравічу Шаўчэнку, карціна якога захоўваецца цяпер у Кіеўскім музеі паэта.

...Лістапад 1941 года. На абодвух берагах Волгі ў чаканні пераправы выцягнуўся доўгі хвост машын, падвод, людзей. Стары, заслужаны паром «Баяраў» снуе між Казанню і Услонам, але ніяк не можа справіцца з чаргою. Дзесьці ў ёй загубілася і легкавая машына Івана Дамінікавіча. Нямала халодных асенніх дзён і начэй давялося правесці яму разам з жонкаю і шафёрам на беразе Волгі, насупраць Казані.

У адзін з такіх дзён у пошуках бензіну для машыны Івана Дамінікавіча накіраваўся на печышчынскі млыназавод. Прыгадваючы тыя далёкія часы, былы галоўны тэхнолаг завода Сагадзі Салахутдзінаў расказвае:

— Вечарэла. Калі ў кабінет дырэктара ўвайшоў пажылы чалавек. Сярэдняга росту, твар адкрыты, ветлівы. Народу ў кабінеце было многа. Разгаварыліся. Калі даведаліся, што гэта слаўны паэт Янка Купала і што едзе ён у Казань, мы ўсе разам з дырэктарам Іванам Якаўлевічам Наякшыным пачалі прасіць яго застацца ў нас. Іван Дамінікавіч доўга думаў, глядзеў у акно на Волгу, потым раптам шырока ўсміхнуўся і працягнуў руку дырэктару: «Добра, угаварылі, дзякуй, сябры, застаюся ў вас».

Гэта было 13 лістапада. З гэтага дня пачынаецца печышчынскі перыяд жыцця паэта.

Нам прыйшлося сустрэцца і пагаварыць з печышчынцамі, якія ведалі паэта, з яго казанскімі сябрамі і знаёмымі.

Вось што расказвае дырэктар печышчынскага млыназавода, цяпер пенсіянер І. Наякшын:

— У сонечным пакоі, дзе пасяліліся сям'я Янкі Купалы, заўсёды хто-небудзь быў. То заходзілі рабочыя, то былі чырвонаармейцы, іншы раз вучоныя і пісьменнікі.

За восем месяцаў сумеснага жыцця наша сям'я моцна пасябравала з Луцэвічамі. Мы часта гутарылі пра франтавыя справы, пра літаратуру. Іншы раз сядзелі над шахматнай дошкай.

Я неяк напісаў верш і паказаў яму. Іван Дамінікавіч уважліва прачытаў яго і ўсміхнуўся. Я не вытрымаў:

— Ну, як?

— У тваім вершы, — адказаў ён, — ёсць галава і ногі, а тулава няма, а наогул пачатак думкі, разумееш? — І Купала тут жа на некалькі хвілін ператварыўся ў настаўніка.

На характар Янкі Купала быў вельмі простым, таварыскім. Рабочыя хутка палюбілі свайго госця.

Аднак пры ўсёй яго дабраце і жыццярадаснасці, у вачах паэта часта можна было прачытаць затоены смутак. Ды і нельга было не зразумець яго перажыванняў. Ворог стаяў у Масквы. У такі суровы час немагчыма было заставацца спакойным.

Жывучы ў Печышчах, паэт зблізіўся з калектывам млыназавода, пісаў вершы для насценгазеты «Голас мукамола», якія рабочыя тут жа вучылі напамяць. На жаль, нумары газет тых гадоў не захаваліся.

А вось што расказвае стары рабочы, сталяр Аляксандр Аляксандравіч Вархамееў:

— У той час я быў старшынёй былой камісіі. Іван Дамінікавіч часта распытваў мяне пра нашы справы. Быў я тады маладым, поўным сіл. Неяк у пасёлку аб'явілі збор цёплых рэчаў для франтавікоў і грошай на танкавую калону. Як пачаць, з чаго пачаць — разумею не дабяру. Пакуль разважаў, седзячы на верстаку, у цях увайшоў Іван Дамінікавіч. У яго звычка такая была — кожны дзень расхаджваць па цэху, гаварыць з рабочымі.

— Што, дзед, галаву павесіў? — смеючыся ён у мяне.

Я яго «дзедам» называў, вось і ён жартам пачаў адказваць мне тым жа. Расказаў я яму пра свой клопат. Ён задумаўся, а потым даў мне шмат карысных парад. Ды і сам уключыўся ў работу камісіі. Добра мы тады папрацавалі, шмат сабралі і рэчаў, і грошай. Пра нашы поспехі напісалі ў газеце, а ўрад прыслаў удзячную тэлеграму.

На прастату і чалавечнасць паэта печышчынцы адказвалі сардэчнасцю і клопатамі. Запрашалі ў госці, кожны тыдзень палілі лазню, чым маглі памагалі ў гаспадарцы. Але сціплы па натуры, паэт стараўся не дакучаць людзям просьбамі.

Дні паэта ў Печышчах былі вельмі насычаны. Ён у гэты перыяд вельмі вялікую работу ў Беларускай Акадэміі навук, піша дзесяткі патрыятычных артыкулаў, якія друкуюцца ў «Праўдзе», «Известиях», «Красной звезде», франтавых і партызанскіх газетах. Верш Янкі Купалы «Беларускім партызанам» увосень 1941 года абышоў усю акупіраваную ворагам Беларусь.

— Прасякнуты бязмежнай любоўю да роднай краіны і глыбокай нянавісцю да фашыстаў, гэты верш мы ўспрынялі як наказ самога народа сваім сынам-абаронцам, як баявы заклік, — гаворыць татарскі паэт Закі Нуры, які змагаўся ў радах партызанскай брыгады імя Заслонава. — Верш дайшоў да сэрца кожнага байца, якой бы нацыянальнасці ён ні быў. І Янка Купала стаў для ўсіх нас родным і блізкім паэтам. Але і тады мы не думалі, што гэты палымяны заклік паэта дайшоў да нас ад родных нам Услонскіх гор.

У сярэдзіне чэрвеня 1942 года Іван Якаўлевіч Наякшын і жонка паэта Уладзіслава Францаўна праводзілі Янку Купалу ў Маскву ў камандзіроўку. Лодка павольна адыходзіла ад берага. Іван Дамінікавіч, шырока ўсміхаючыся, махае рукой. Гэта было іх апошняе развітанне з песняром.

Г. ШАРАФУДЗІНАЎ,
загадчык аддзела партыйнага жыцця газеты «Сацыялістык Татарстан».

У ВЯНОК ПЕСНЯРУ

АД ДНЯПРА ДА БЕЛАВЕЖЫ

Яго песня — гоман бору,
Беларускіх рэк гамонка.
Яго песня — шэлест зораў,
Ручаін бруенне звонкіх.

Яго песня — скарга люду,
Што вякі гарбеў на пана.
Яго песня — самагуды
Гусляровы на курганах.

Яго песня — гімн народа,
Бляск вясёлак каляровых.
Яго песня — подых роды
Наднямонскіх раніц новых.

Яго песня — партызанка,
Беларускіх мсціўцаў зброя,
Пуцяводная заранка,
Кліч — наперад! — для герояў.

Ад Дняпра да Белавежы —
Шчырай спадчынай паэта
Вечна новай, вечна свежай
Будзе з намі песня гэта.

Кастусь ШАВЕЛЬ

СВЕТ ХАРАСТВА І ПРАЦЫ

Вялікі паэт — гэта заўсёды сучасны нам паэт. Глыбокае і поўнае даследаванне сэрца свайго сучасніка дазваляе яму гаварыць за многія вякі безгалосае мінуўшчыны так, што яна становіцца поруч з уяўленнем і з душою далёкага па часе патомка.

Такі паэт, добра ведаючы, што ёсць у ім самім і што адбываецца вакол яго, свабодна заглядае ў будучыню, адчувае яе рэальнасць, як сваё сённяшняе існаванне, і жыве ў наступным і для наступнага.

Ніводнаму, нават самаму магутнаму розуму не ўдалося яшчэ дасюль разгадаць, колькі нявыкрытых дзіў і магчымасцей тоіць у сабе наша зямля. Кожны год яе нетры ўсё шырэй і гасцінней раскрываюцца перад працавітаю рукою, радуючы чалавека то новымі пластамі руды, то буйнымі фантанамі гаючай вады, то россыпамі найдарожшых самацветаў.

Так думаецца, перачытваючы — каторы раз! — Купалу. Разгортваеш том і адразу ж паглынае цябе паток жыцця, несучы багацце пазнання, навуку мужнасці, голас наўздзіўнага прадбачання і—абавязкова! — свежасць яшчэ няўбачанага, неадчутага. Раптам тыя радкі, што ведаеш напамяць з маленства, паварочваюцца да цябе аблічам незвычайнай і зусім незнаёмай красы. Радаснай навіной зноў абдараваў цябе паэт, да часу прыхаваўшы яе ад шчодрасці свае, ад таго, што бачыў глыбей і сказаў паўней, чым здольна прыняць за адзін раз чалавечае сэрца. Чым болей такіх цудоўных нечаканак пакідае ён нам, тым больш перарастае ён памеры паэтычнай планеты, ператвараецца ў неабдымны паэтычны свет.

Многія пакаленні людзей доўгія вякі будуць дзівіцца і радавацца свету харастве, мужнасці і працы, які носіць простае і роднае імя — Янка Купала.

Максім ЛУЖАНІН.

У СТРАІ БАРАЦЬБІТОЎ

Пілін ПЕСТРАК

Дагэтуль яшчэ нікім не даследавана, наколькі шырока і глыбока ўвайшла ў штодзённасць народа ў былой Заходняй Беларусі паэзія Янкі Купалы. Сярод палітычных бур, у якіх апынуліся беларускія працоўныя на Захадзе, слова Купалы было песняй і гімнам, радасцю і надзеяй, вобразам і адчуваннем свайго смутку, свайго, здавалася, непраходнага гора. Тым больш, што гэтае гора стала традыцыйна-нацыянальным — вялося-плялося ад дзядоў да бацькоў, ад бацькоў да сыноў і, такім чынам, фармавала душу народа. І на заранку вялікіх падзей, азнаменаваных Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыяй, беларускі народ убачыў сябе ўпершыню ва ўсёй сваёй «гістарычнай жабрачай красе» іменна ў паэзіі Янкі Купалы.

Да цёмнага, забітага, сярмяжнага народа праз паэзію Янкі Купалы і Якуба Коласа прыйшла вялікая сіла, якую можна назваць самаадкрыццём, а кажучы інакш, — прыйшла нацыянальная свядомасць. Давволі было прачытаць які хочаш верш Купалы, каб адчуць, як ён будзіць знаёмыя струны, як кліча да змагання, да няўступлівасці ворагу, да гарту. Адкрываючы «вечныя злыбяды» народу, паэт прарочыў яму лепшую пераможную будучыню:

І будзе ўнукаў панаванне
Там, дзе сягоння плача дзед.

Гэтыя словы, як адкрыццё, рабіліся светазорным сцягам кожнага. А прачытаўшы такія радкі:

Корчмы ды астрогі,
Крыжыкі, бярозкі —
Гэта наша доля,
Доля нашай вёскі і г. д.,

кожны гаварыў: «Так, гэта ўсё праўда. Нікуды яе не дзенеш. Станавіся, брат, пад ружжо, каб змагчы долю з корчмамі і астрогамі».

Янка Купала, так як і Якуб Колас, быў сваім чалавекам у кожнай беларускай хаце, пачынаючы з Віленшчыны, Гродзеншчыны і канчаючы палескімі пушчамі Брэстчыны. Амаль у кожнай хаце віселі на закуранай сцяне іх партрэты. Хто не мог купіць сапраўднага партрэта, выразаў з газеты або кніжкі, календара, аздабляў рамкай і знаходзіў яму пачэснае месца ў хаце. Званарбудзіцель народа — Купала даходзіў са сваім словам да кожнага працоўнага чалавека. Паэзія яго, абуджаючы народ, узбройваючы яго, асвятляючы душы праменнямі лепшай долі, несла ў народ дыханне высакароднасці, сеяла культурныя патрабаванні, будзіла народную годнасць і гонар.

З паэзіяй Купалы кожны ўжо мог за сябе пастаяць, не даць сябе ў крыўду — так, як і заклікаў Янка Купала:

У крыўду не дайся, свайго
дабівайся,
Адвага хай будзе з табой!

І тыя парасткі, што пачалі расці і выраслі на беларускай ніве, — гэта парасткі, пачатак якім дала паэзія Янкі Купалы. Беларускі Парнас узбагаціўся паэтамі, якія сваёй паэзіяй засвяцілі нават паза межамі сваёй сацыялістычнай Радзімы. Спадчына стала багатай, грунтоўнай, проста неабдымнай. Аснова яе — творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Творчасць Янкі Купалы заўсёды будзе на ўзбраенні народа.

ЗВІНЯЦЬ ЦЫМБАЛЫ

Нядаўна мы з вялікай прыемнасцю выступалі ў Салігорску, перад лепшымі брыгадамі шахцёраў Озерава і Мацюшкіна, перад экіпажам горнага камбайна дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Булгака, перад членамі брыгад Чабатара, Паддубіцкага, Бялько, Якубава. Гэта была цёплая сустрэча з расказам аб навінах у музычным жыцці нашай краіны. І асабліва цёпла сустракалі шахцёры песні на словы Янкі Купалы.

Янка Купала...

Мне ўспамінаецца 1924 год. Першы ў рэспубліцы дуэт цымбалістаў. Я са Станіславам Навіцкім — частыя госці ў нашых пісьменнікаў. Там, у час сустрэч, чыталіся вершы, слухаліся цудоўныя народныя мелодыі ў выкананні на цымбалах. Сярод пісьменнікаў на гэтых вечарах быў заўсёды Янка Купала.

Народны паэт, з якім у нас было многа сустрэч, вельмі любіў музыку, асабліва народную, слухаў яе з асалодай, усім сваім палымяным сэрцам адчуваў яе харасгво.

У 1929 годзе ствараецца першы ансамбль цымбалістаў, самадзейны, з дванаццаці чалавек. Пры сустрэчах Янка Купала ніколі не прамінаў спытаць:

— А што новага, хлопчыкі, іграеце?

Ён цікавіўся нашым рэпертуарам, жыццём маладога калектыву.

Аб тым, што Купала дужа любіў музыку, напамінае мне выпадак, які адбыўся ў 1929 годзе. У Мінску ў той год была вялікая паводка. Дом, у якім жыў паэт, затапіла. Калі вада спала, мы зайшлі да Купалы. Ён сядзеў на зэдліку, а побач на сонцы сушылася піяніна. Гаспадар вельмі непакоіўся, ці не паржавеюць струны, ці можна будзе на ім іграць...

Прайшло шмат часу. Вялікім хорам, цэлым аркестрам гучаць ва ўсю сілу струны нашых цымбал, услаўляючы вялікія справы будаўнікоў камунізма. Звіняць нашы цымбалы па ўсёй рэспубліцы і далёка за яе межамі. І дзе б мы ні выступалі, дзе б ні былі — заўсёды ў нашым рэпертуары ёсць песні на словы Янкі Купалы.

Многа гадоў Л. П. Александроўская з вялікім майстэрствам, з высокім пачуццём выконвала купалаўскую «Восень». Слёзы засцілалі вочы, калі спявала яна пра старэнькую хату, галодных і босых маленькіх дзетак...

А колькі мужнасці і рэвалюцыйнага пафасу ў песні «Шумныя бярозы» ў апрацоўцы Р. Пукста, якую мы часта выконваем!

Многа складзена песень, рамансаў, кантат на цудоўныя, паэтычныя купалаўскія словы. Яны заўсёды будуць упрыгожваць наш рэпертуар. Цесна звязана народная музыка з сардэчнымі радкамі вялікага песняра Беларусі Янкі Купалы. Такое мастацтва будзе жыць у вяках.

Іосіф ЖЫНОВІЧ,
народны артыст БССР.

ЛЮБОЎ НАРОДНАЯ

Янка Купала!.. Хто-хто, а мы, бібліятэкары, ведаем, колькі любві і пашаны звязана з гэтым імем. Да твораў яго — гэтых лепшых «помнікаў нерукатворных» — сапраўды не зарастае і ніколі не зарасце народная сцежка. Ідуць гады, а творы песняра чытаюць усё з той жа цікавасцю і школьнікі, і пенсіянеры, і рабочыя, і служачыя, і кіруючыя работнікі, і хатнія гаспадыні. Чытаюць і перачытваюць.

Рыхтуючыся да юбілею паэта, наша бібліятэка праводзіла Купалаўскія вечары і чытанні, наладжвала выстаўкі. І тут мы мелі магчымасць пераканацца яшчэ раз, якая блізкая і зразумелая творчасць Купалы масаваму чытачу, які жывы водгук знаходзіць яна ў сэрцы народным. Ды, мусіць, інакш і не можа быць. Такі лёс кожнага пісьменніка і паэта, які прысвяціў сябе служэнню народу.

Юбілей кожнага вялікага паэта — гэта свята для чытача, для бібліятэкара. Гадавіна ж з дня нараджэння нашага роднага Янкі Купалы — асаблівае свята для нас усіх.

У. ЧУРВІНА,
Т. ЛАПІЦКАЯ,
работнікі Рагачоўскай раённай бібліятэкі.

ПОМНІК ПАЭТУ

У парку імя Янкі Купалы 5 ліпеня ўрачыста быў закладзен помнік народнаму паэту БССР Янку Купалу.

Мітынг, прысвечаны гэтай падзеі, адкрыў старшыня Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных В. Шарапаў. З прамовамі выступілі сакратар ЦК КПБ В. Шаура, сталявар Мінскага трактарнага завода І. Радзюкевіч, народны пісьменнік БССР М. Лынькоў, студэнтка Мінскага педагагічнага інстытута Т. Дубовік.

Пад гукі Гімна сакратар ЦК КПБ В. Шаура і народны пісьменнік БССР К. Крапіва здымаюць пакрывала з гранітнага каменя. На ім — надпіс: «На гэтым месцы будзе ўстаноўлены помнік народнаму паэту БССР Янку Купалу». Праз некалькі мінут камень увесь патанае ў жывых кветках.

ПАЧАТАК

Я ні разу не бачыла Купалу, і ўсё жыццё буду шкадаваць аб гэтым. Я не ўяўляю, як ён гаварыў, чытаў вершы, як набягала на яго прыгожы твар усмешка, як ён выглядаў, калі думаў, ці смяяўся, ці гневаўся. Хаджу і хаджу ў музей, хоць даўно знаёмая мне кожная рэліквія, змешчаная там. Але што музей! Ці ж скульптура і жывапіс, якімі б дасканалымі яны ні былі, могуць здаволіць прагу бачыць **жывога** чалавека, **Купалу**!

Кнігі даюць больш. Купалавы кнігі...

Я бяру ў рукі першы том новага збору твораў паэта... Добрае выданне! Вокладка — вечная, шрыфт — выразны, зноў жа — партрэт харошы. Мацаю бронзавую палоску на лідэрыне, перачытваю выхадныя дадзеныя... І ўсё гэта—знарок. Каб падмануць сябе крышку, адтэрмінаваць той жаданы момант, калі разгарну том на 25-й ці адразу сотай старонцы і адчую, як ударыць у сэрца гарачая хваля... Так бывае заўжды, калі сутыкаюся з сапраўднай паэзіяй...

Паэзія Купалы, творы з першага тома! Чаму згадваю менавіта пра іх, ведаючы, што дзесьці наперадзе — і «Курган», і «Яна і я», і «Алеся», і шмат што іншае з шэдэўраў беларускай паэзіі?

У першым томе — тое, з чаго **пачынаўся** Купала. Першая прыступка. Першы маналіт, на які лягуць наступныя глыбы... Моцным павінен быць ён!

Адзін з крышталікаў маналіта — верш «Мужык». Перачытваю верш і здзіўляюся: сціплы юнак з высокім ілбом і ўдумлівымі вачыма здолеў у некалькіх строфах падаць энцыклапедыю жыцця беларускай вёскі паднявольнай пары! Я бачу абяздоленага свайго суайчынніка, які «вечна арэ, сее» і «свята рэдка калі знае»... Я бачу ягоных дзяцей, якія «галеюць без хлеба», і жонку, што ходзіць у «падзёртых чаравіках». А як ён гаворыць? «Не ходзіць гладка мой язык». Як лечыцца? «Як хвор ды бедзен —сам бяруся лячыць сябе: я чараўнік!». І ён выглядаў бы зусім прыбітым, прыніжаным горам, каб не той здзіўлены, паэтычны сарказм — «бо я мужык», «дурны мужык», што гучыць рэзка, патэтычна, што сказаны з гонарам, — ючае, поўнае пратэсту сцвярджэнне.

Але хоць колькі жыць тут
буду,
Як будзе век тут мой вялік,
Ніколі, браткі, не забуду,
Што чалавек я, хоць мужык.

Я буду жыць—бо я мужык!— падкрэслівае ён, завяршаючы тым расказ аб сабе, нішчачы ў душы слухача-скептыка, калі б такі знайшоўся, сумненне ў яго высокай чалавечай годнасці, глыбока ўсвядомленай ім самім!

Чытаю «Мужыка» і лаўлю сябе на жаданні памацаць пальцамі аркуш паперы з дробнымі радкамі або разгледзець яго на святло, як рабіў некалі Горкі, чытаючы Флабера... Як зроблена такое? З чаго складзены строфы, якія і сёння кранаюць сэрца?

Вядома, з таленту.

Вядома, з таго, што называюць цяпер веданнем жыцця.

З розуму. Яснае мысленне, жалезная логіка захапляе мяне ў гэтым, як і ў іншых, паэтычным творы.

І—сэрца паэта...

Я ўяўляю, як балела яно, калі паэт «назіраў» тое жыццё, пра якое гаворыць; як білася сэрца Янкі, калі ён не вытрываў, схапіў аловак і («а беларусы ж нікога не маюць!») накідаў радкі, у якіх пажадаў паказаць, «крыкнуць», **заступіцца!**

Верш — аб галоўным; ён аб народзе і за народ.

Адзін, несакрушальны крышталік маналіта... Адна лекцыя з купалаўскай акадэміі творчасці...

А колькі можна дзівіцца дасканаласці такіх вершаў з пачатковага тома, як «А хто там ідзе?», «Я не для вас...», «Я мужык-беларус», «Гэта крык, што жыве Беларусь», «Паэзія», «Я не паэта», «Там»!

Чараўнічым талентам і непаўторнай сілай уздзеяння на душы змаганцаў і працаўнікоў валодаў чалавек, якога чуе і бачыць народ!

Еўдакія ЛОСЬ.

Госці з братніх рэспублік і краін народнай дэмакратыі наведалі музей Янкі Купалы. На гэтым здымку вы бачыце пісьменнікаў: М. Стэльмаха (Украінская ССР), М. Камісарава (РСФСР), Ч. Крымзалюскага (Украінская ССР), М. Ільбекава (Чувашская АССР), М. Хонінава (Калмыцкая АССР), А. Коэуса (Туркменская ССР), А. Венна (Латвійская ССР), Б. Вуйна і іншых. Фота Ул. КРУКА.

Садзік дзядзькі Янкі

Янка Купала прысвяціў нямала твораў дзецям і моладзі. Выдатны яго верш «Хлопчык і лётчык» стаў хрэстаматыйным творам. Не было такіх школьнікаў, асабліва хлопчыкаў, якія б не ведалі яго на памяць, не марылі стаць лётчыкамі савецкай краіны. У час Вялікай Айчыннай вайны Я. Купала перапрацаваў верш і назваў яго, здаецца: «Лётчык і былы хлопчык на вайне». Гэты верш быў перакладзены на мовы народаў Савецкага Саюза і карыстаўся вялікай папулярнасцю.

Напісаць такія творы мог толькі паэт, які любіў дзяцей, быў іх вялікім другам. Менавіта так і адносіўся да малых Янка Купала. У яго заўсёды былі поўныя кішэні цукерак, і хлапчукі і дзяўчаткі здалёку пазнавалі свайго дзядзьку Янку, ляцелі стрымгалоў да яго. Янка Купала, трымаючы на руцэ палку-крывульку, здымаў капялюш і, як з дарослымі, вітаўся са сваімі жэўжыкамі і балэцікамі, як ён іх называў. Потым разам з імі накіроўваўся да свайго дома. Тут ён прысаджваўся на лаўцы і распытваў у хлопчыкаў, што яны рабілі ўвесь дзень, біліся ці не біліся з хлопчыкамі суседняй вуліцы, хто што чытаў і якая каму спадабалася кніга. У дзяўчатак ён распытваў, як яны памагалі мамам у хатніх справах, ці падмяталі хату, ці шылі сукенкі для сваіх лялек і ці паклалі іх спаць, калі самі ішлі на вуліцу.

Каля доміка Янкі Купалы быў невялікі агародчык і сад. Часта адтуль даносілі срэбныя галасы дзяцей. Нават самыя свавольныя хлапчукі з Пралетарскай, Садова-Узбярэжнай вуліц не лазілі самохаць у купалаўскі садзік, а наведвалі яго па праву гасцей. Але неяк цэлая зграя «камароўскіх» забіякаў наскочыла ўсё-такі на прывабны садзік паэта. Ламаючы галлё, яны ірвалі яблыкі і ігрушы і совалі іх за пазуху. Янка Купала выйшаў з хаты. Большасць «налётчыкаў» шуганула цераз плот з саду, а трое хлапчукоў не паспелі і засталіся сядзець на дрэвах. Іван Дамінікавіч падышоў да іх, усміхнуўся.

— Ая-яй, не паспелі ўцячы? Ну, што з вамі цяпер рабіць? Можа, пачаставаць вас гэтай палачкай? — Янка Купала трымаў на руцэ сваю спадарожніцу-крывульку (на якую, між іншым, ніколі не абапіраўся).

— Дзядзечка, больш не будзем, — зарумзаў самы нясмелы.

— Ну, вось і добра. Згода. Злазьце з дрэва, сарвіце сабе па добрым яблыку і скажыце сваім хлопцам: хай не лезуць цераз плот, а прыходзяць да мяне ў госці праз вароты. Я сам вас пачастую. А то ведаеце, так жа неяк брыдка выходзіць. Зусім не па-сяброўску.

Хлапчукі яблыкаў не сарвалі, саскочылі з дрэва і кулём пераляцелі цераз невысокі плот.

Калі даведаліся навакольныя дзеці, знаёмыя дзядзькі Янкі, пра тое, што «камароўцы» зрабілі напад на купалаўскі садзік, яны ім аб'явілі вайну. Аж цэлых два дні цягнулася вайна. Нарэшце, «камароўцы» капітуліравалі, калі дазналіся, у чый сад яны лазілі. Але малыя сябры Купалы не адступалі. Яны запатрабавалі ў «камароўцаў», каб тыя нанеслі прабачальны візіт паэту. І ахвотнікі да чужых яблыкаў прыйшлі ўсім гуртам да Купалы і папрасілі ў яго прабачэння, а таксама далі яму слова, што будуць ахоўваць сад паэта ад наскокаў «печанегаў» і «полаўцаў» (так яны называлі сваіх аднакашнікаў са Старажоўкі і Серабранкі).

Былыя юныя сябры Купалы сёння — дарослыя людзі. І ў гэтыя дні, калі ўсенародна ўшаноўваецца памяць нашага песняра, яны прыгадваюць і гэтыя незабыўныя сустрэчы з ім, успамінаюць садзік дзядзькі Янкі.

Анатоль АСТРЭЙКА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Р. М. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-24-62, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 13188

Друкарня выдавецтва «Звязда».